

10

maddelik plan

Tutukluđu azaltmak

Birçok ÷lkede, çok sayıda insan herhangi bir suçtan hüküm giymediğ halde hapis hanelerde; çünkü mahkemelerin masum olup olmadıklarına karar vermelerini bekliyorlar. Herkesin masumiyet karinesinden yararlanması gerekir ve bu kişilerden bazıları eninde sonunda isnad edilen suçlardan aklanacaklar. Yine de birçok dosyada tutukluluk süresi aylar, hatta yıllar sürebilmektedir. Tutukluların şartları çoğu zaman hükümlülerden daha da kötü olabilmekte ve oldukça sınırlandırılmış rejimlere tabi olarak ziyaretlerden, eğitim imkanlarından yahut çalışma olanağından yararlanmaları kısıtlanabilmektedir. Aşırı kalabalıklaşmanın en çok olduğu ÷lkeler, aynı zamanda tutukluluk oranlarının en yüksek olduğu ÷lkelerdir. 40 ÷lkede mahpusların çoğunu tutuklular oluşturmaktadır.

Yüksek tutuklama oranları çoğu kıtada bulunabilir, özellikle düşük geliri ve çatışma sonrası ÷lkelerde görülür. Ceza Politikaları Araştırma Enstitüsü (ICPR) verilerine göre tutuklular Bolivya'daki hapis hane nüfusunun %86'sını, Liberya'da %83'ünü ve Bangladeş'te %74'ünü oluşturmaktadır. Avrupa'da, oranlar daha az olsa da, Hollanda'da, İtalya'da ve Danimarka'da mahpusların üçte birinden fazlası duruşma günlerini beklemektedir.¹

Tutukluluğun azaltılması konusunda eyleme geçilmesi gerekliliği küresel düzeyde giderek daha çok kabul ediliyor. 2015-2030 BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin 16. hedefi sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumları teşvik

etmeyi; bu toplumlarda adalete erişimin herkese sağlanmasını ve etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumların her seviyede kurulmasını amaçlar.² Bu hedefin ilerlemesini ölçmek için kullanılması önerilen göstergelerden biri de, ilgili ÷lkedeki tutukluların toplam hapis hane nüfusuna oranıdır.

Penal Reform International (PRI)'ın gereksiz tutuklamalara alternatif geliştirme çalışmalarında uzun bir geleneği vardır, paralegallerin müdafii olmayan sanıklara yardımcı olabildiğini ileri sürmesi de bunun başında gelir. 2015 yılında, PRI kefaletin tutuklamaya alternatif olarak nasıl çalıştığı ile ilgili bir karşılaştırmalı çalışma başlattı. Uluslararası Kalkınma için Avukatlar(A4ID)'in cömert desteği ile bir anket dağıtıldı ve 45 yargı bölgesinden cevaplar edinildi.³ Araştırmada ortaya çıktı ki; kefalet veya diğer tutukluluk sırasında tahliye şekilleri birçok ÷lkede mevcut olsa da, tutukluluğun en kısa süre ve son çare olarak kullanılmasında pratikte oldukça fazla sorun olabilmektedir.

PRI, bu planı uluslararası standartlar, pratik tecrübe ve araştırma sonuçları üzerine inşa ederek yasalarını, politikalarını ve pratiklerini yargılama adaletiyle (pre-trial justice) ilişkili olarak reform etmek isteyen ÷lkeler için hazırladı.

1. Ceza Politikaları Araştırma Enstitüsü (eski adıyla Hapishane Çalışmaları için Uluslararası Merkez), Dünya Hapishane Özeti, http://www.prisonstudies.org/highest-to-lowest/pre-trial-detainees?field_region_taxonomy_tid=All <erişim tarihi: 21 Şubat 2016>.
2. Sürdürülebilir Kalkınma Hedef 16'ya ilişkin daha fazla bilgi için, bkz. <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg16> <erişim tarihi 21 Şubat 2016>.
3. Bu araştırma uluslararası çalışan Dechert LLP, DLA Piper, White & Case LLP hukuk büroları tarafından Ocak 2015'te Uluslararası Kalkınma için Avukatlar(A4ID) aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

01 Ceza hukukunun kapsamının gözden geçirilerek gerekenden daha geniş alanda kullanılmasının önlenmesi

Hangi fiillerin ceza hukukunun konusu olduğuna dair kapsam ve nitelik açısından ülkeler arasında geniş farklar vardır. Düşük gelir düzeyindeki ülkelerde, ceza hukuku normlarının izi kolonyal döneme kadar sürülebilir ve 21.yüzyılda çok az meşruiyeti olan “serserilik ve berduşluk” ya da “avarelik ve başıbozukluk” gibi fiilleri içerir. Diğer ülkelerde cezai yaptırım gerektiren fiillerin yaygınlaşmasını sınırlayan girişimler olmuştur.

→ Ocak 2016’da İtalya, çok sayıdaki küçük suçu dekriminalize ederek, ceza hukuku kapsamından çıkarıp, idari ihlaller olarak değerlendirilmesini sağladı. Bunlar arasında ehliyetsiz motorlu taşıt kullanmak ve “kamunun saflığının istismarı” -bir çeşit aldatmaca- fiilleri de vardı.⁴

→ Uruguay, Mayıs 2014’te hint keneviri satışı yasallaştırdı.⁵

→ 2010 ve 2015 arasında İngiltere ve Galler Adalet Bakanlığı ceza hukukundaki yeni suçların gerçekten gerekli olup olmadığına dair bir prosedür hazırladı. Bakanlık ayrıca her devlet kurumu tarafından oluşturulan yeni yasal düzenlemelerle oluşturulan ve kaldırılan suçları gözlemledi.⁶

02 Uluslararası standartların yargılama adaletine ilişkin yasaların zeminini oluşturduğunu güvence altına almak

Yargılama adaleti reformuna rehberlik edecek olan temel ilkeler uluslararası standartlardan oluşturulmalıdır. Bu standartlar şu maddeleri içerir:

- masumiyet karinesi,
- yargılama öncesi tahliye adına güçlü bir tutum olması ve savcılara, tutukluğun gerekli olduğunu her dosyada gösterme mesuliyeti yüklenmesi,
- mahkemelerin tutukluluk hakkında karar verirken ölçülülük ve gereklilik dikkate alacağı davranış ilkeleri,
- hukukçular ve hukukçu olmayanlar tarafından kolayca anlaşılabilir açık ve basit yasalar.

Bazı ülkelerde, kimi suçlar isnad edildiğinde, sanığın duruşma beklerken toplum içinde kalmasına müsaade edilmez ve tutukluluk fiilen zorunludur. Bu torba yaklaşım kişiselleştirilmiş bir değerlendirme yapılmasına izin vermez ve bu sebeple bu yaklaşıma karşı çıkılmalıdır. Tüm dosyalarda tahliye mümkün olmalıdır ve hiç bir suç için tahliye imkanı otomatik olarak yok edilmemelidir. En ağır uluslararası suçlara ilişkin Roma Statüsü’nde dahi şüpheliler ara tahliye için başvurabilirler.⁷

Sanıkların; mahkemeye katılmayacaklarına, adil yargılamayı etkileyeceklerine ya da ciddi suçlar işleyeceklerine dair inancı sağlayacak makul şüpheyi oluşturacak kuvvetli deliller ilgili dosyada olmadıkça tahliye edilmeleri gerekir ve toplum içinde kalmaları durumunda alınacak tedbirlerin hiç birinin bu riskleri kabul edilebilir bir seviyeye indirmeyecek olması da gereklidir. Tutukluluk belli bir ciddiyet eşiğini geçen ve hapis cezasının mümkün olduğu bir hükmün verilmesi ihtimalinin yüksek olduğu dosyalarla sınırlı olmalıdır. Kefalet imkanının sunulmasına ilişkin mahkemelerin kanaat oluşturmasında meşru bir şekilde dikkate alabilecekleri açık nizamî rehberler sağlanmalıdır ve mahkemelerin, kefalet imkanı tanımama sebeplerini olaya özgü şekilde gerekçelendirerek açıklaması ve kayıt altına alması şartı getirilmelidir.

Yargılama, her cezai fiille ilgilenmek için en etkili veya en ekonomik yol değildir.

4. ‘İtalya adalet sistemindeki yükü azaltmak için müstehcen fiilleri ve diğer küçük suçları dekriminalize ediyor.’, *The Japan Times*, 17 Ocak 2016, <http://www.japantimes.co.jp/news/2016/01/17/world/crime-legal-world/italy-decriminalizes-obscene-acts-other-minor-crimes-to-unburden-justice-system/#.VsmVuPmLTct> <erişim tarihi 21 Şubat 2016>.

5. ‘Uruguay kenevir piyasası bir yıl önceki tarihi karardan sonra hala zorlanıyor.’, *The Guardian*, 13 Temmuz 2015, <http://www.theguardian.com/world/2015/jul/13/uruguay-marijuana-cannabis-market-sale-legitimacy> <erişim tarihi 21 Şubat 2016>.

6. Birleşik Krallık Adalet Bakanlığı, *Ceza Hukukunun Konusu Olan Suçlar Yöntem Rehberi*, <http://www.justice.gov.uk/downloads/legislation/criminal-offences-gateway-guidance.pdf> <erişim tarihi 21 Şubat 2016>.

7. Madde 59, <http://legal.un.org/icc/statute/romeofra.htm> See Davidson CL, ‘İnsan Haklarında Kısa Yol Yoktur: Kefalet ve Uluslararası Ceza Yargılaması’, *American University Law Review*, Vol 60 Issue 1 2010, <http://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1601&context=aulr> <erişim tarihi: 21 Şubat 2016>.

03 Mümkün olan her durumda dosyaların mahkeme sisteminin dışına çıkarılması

Gençleri adliyelerin dışında tutmak suç ortamının dışına çıkmalarına yardımcı olurken, madde bağımlılığı veya akıl sağlığı problemleri olan sanıklar mahkemelere gönderilmek yerine doğrudan tedavi merkezlerine hızlıca yerleştirilebilirler. Ufak dosyalar çoğunlukla en iyi polis veya savcılık ihtarlarıyla çözülür. Tazminat, uzlaşma ya da zararı onarma, kimi zaman onarıcı adalet kurumları olarak da bilinir, geleneksel yollarla veya diğer araçlarla mahkeme dışında hem fail hem de mağdur için daha iyi sonuçlar sağlayabilir. Buna rağmen, bir çok ülkede polisler küçücük suçlar için dahi tutuklama yapmaya, terfi şanslarının artması yoluyla, teşvik ediliyor. Diğer ülkelerde ise, savcıların cezai meseleleri duruşma salonu dışında çözmesi için sınırlı bir alanı oluyor. Yine de, bir çok iyi uygulama örneği de var.

→ Yeni Zelanda'da bir polis yönlendirme düzeni, uygun faillerin verili zaman içinde yönlendirme faaliyetlerini tamamlaması halinde tam bir soruşturma geçirmekten ve hüküm giymekten kaçınabilmesine imkan sağlıyor. Bu yargılama zamanının daha ciddi fiil ve failere ayrılması anlamına geliyor. Şartlar şunlardan oluşabiliyor: özür mektubu, danışmanlık, kamu hizmeti veya mağdurla onarıcı adalet oturumlarında bulunmak.⁸

04 Sanıklar duruşmaya çıktığında, mahkemelere geniş tahliye seçenekleri sunmak

Dosyalar ilk celsede hükme bağlanmadığında, mahkemelerin herhangi bir önlem almadan tahliye kararından kefalet kadar çeşitli tahliye seçenekleri olmalı ve mahkemelerin gerekli olan en az sınırlayıcı tedbiri almaları zorunlu tutulmalıdır. Bu tedbirler sanığın ilerideki duruşmalarda bulunmasını garanti altına almakla beraber toplumun, mağdurların ve tanıkların güvenliğini sağlamalıdır. Mahkemeler, topluma geri dönmesi durumunda oluşabilecek risk ve özel ihtiyaçları her bir kişi için bireysel olarak inceleyerek tahliye olasılıklarını ele almalıdır. [Bu tedbirlere] örnek olarak, sokağa çıkma yasağı, ev hapsi ve elektronik kelepçe verilebilir. Yalnız, Avrupa Konseyi: "kimi yargılama süreçlerinde, yargının, normal şartlar altında kaçma veya adil yargılamayı etkileme riski olmadığından tedbir kararı vermeyeceği sanıklara elektronik takip tedbiri karar verdiğini, özellikle müdahaleciliği ve maliyeti göz önünde bulundurarak, gerek yargılama ve gerek hüküm verme süreçlerinde bu durumun teşvik edilmemesi gerektiğini" belirtmiştir.⁹

→ İki ABD eyaletinde, [ilgili] bir araştırmanın bulgularına göre; haklarında güvenlik tedbiri alınmış orta ve yüksek riskli sanıkların duruşmada bulunma ihtimali, herhangi bir tedbir alınmamışlara oranla önemli ölçüde daha fazladır. Ayrıca, uzun süreli denetim (180 günden fazla) yeni suç faaliyetlerini de azaltmıştır; ancak 180 gün ve daha az süreli denetimde aynı etki gözlenmemiştir.¹⁰

05 Kefalet için belirlenecek parayı her sanığın özel durumuna göre belirlemek

Gözaltına alınan birçok kişi, mahkemeler tarafından kefalet için belirlenen maddi teminatı karşılayamamaktadır. Bu adaletsizliğe ve fakir bireylerin gereksiz cezalandırılmasına yol açmaktadır. Brezilya'da kefalet uygulaması tutukluluk oranlarını azaltacağına arttırmıştır.¹¹ Kullanıldıkları sistemlerde, kefalet teminatı sağlayanların (sanığın gerektiği şekilde mahkemeye çıkacağını garanti altına alan ve sağlanmazsa belli bir miktar ödeme yapacağını taahhüt eden kişiler) statüleri, yetkileri ve rolleri hakkında açıklık sağlanmalıdır.

8. Yeni Zelanda Polisi, Yetişkin Yönlendirme Düzeni politika ve bilgi özeti, <http://www.police.govt.nz/about-us/publication/adult-diversion-scheme>, <erişim tarihi 21 Şubat 2016>.

9. Avrupa Suç Sorunları Komitesi (CDPC), Taslak Tavsiyesi CM/Rec(2014) Elektronik takip hakkında üye ülkeler Bakanlar Komitesi, 19-21 Şubat, 2014, CM(2014)14 add2, <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=2150953&Site=CM&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383> <erişim tarihi 21 Şubat 2016>.

10. Laura ve John Arnold Vakfı, *Yargılamada Ceza Adaleti Araştırması*, http://www.arnoldfoundation.org/wp-content/uploads/2014/02/LJAF-Pretrial-CJ-Research-brief_FNL.pdf <erişim tarihi 21 Şubat 2016>.

11. 'Brezilya'nın Önce Tutukla, Sonra Sor Politikasının Perde Arkası', *Insight Crime*, 24 Şubat 2015, <http://www.insightcrime.org/news-analysis/brazil-pretrial-detention-prison-population> <erişim tarihi 21 Şubat 2016>.

Yasalar, kefalet teminatı sağlayanın uygunluğunu belirlerken kaynaklarını, karakterini ve yakınlığını göz önüne almayı zorunlu kılmalıdır. Yasalar eğer garanti yerine getirilmezse takdiri müsadere seçeneği sağlamalıdır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kefalet miktarının sanığa, kendisinin malvarlığına ve teminatı sağlayanla ilişkisine göre belirlenmesi gerektiğine ilişkin karar vermiştir.¹²

→ Brooklyn, ABD’de, özel kişi ve vakıflardan toplumla yakın ilişkileri olan ağır olmayan suç faillerinin teminatını sağlayabilmek için 200.000 Amerikan Doları toplanarak bir Topluluk Kefalet Fonu oluşturulmuştur. Mahkemeye çıktıklarında para geri dönüştürülerek diğer sanıkların kefaletini ödemek için kullanılmaktadır.¹³

06 Tutukluluk tedbirinde, sanıkların [durumunun] tahliye için tekrar gözden geçirildiği veya kefalet ile serbest bırakıldığı süre sınırları getirilmesi ve bunun tatbiki

Sanıkların tutuklu olduğu durumlarda, dosyaları sürekli olarak gözden geçirilerek mahkemelerin sanıkların tutukluluk hallerinin devamını olaya özgü delil ve sebeplerle, kefalet veya diğer tedbirlerin neden uygulanmadığını da belirterek, gerekçelendirmesi zorunlu tutulmalıdır. Tutukluluk süreleri, verilmesi muhtemel hükümdeki cezanın üst limitini asla geçmemelidir. Hapis cezasına hükmedildiğinde, tutuklulukta geçirilen süre hesaplanmalı ve hapisanede geçirilecek süreden mahsup edilmelidir.

→ Ukrayna’da tutukluluk süresi ciddi suçlarda 12 ay, küçük suçlarda altı ay ile sınırlıdır.¹⁴

→ Hindistan Yüksek Mahkemesi, Eylül 2014’te bir dönüm noktası olan kararla suçlu bulduklarında yatacakları azami sürenin yarısından fazlası süre için tutuklu bulunanların hapisanelerde saliverilmelerini emretti.¹⁵

07 Sanıklara adli yardım sağlanması, desteğin güçlendirilmesi ve gerektiğinde paralegallerin sanıklara hukuki danışmanlık vermesi

Ceza Adalet Sistemlerinde Adli Yardıma Erişime İlişkin BM İlkeleri ve Rehber Kuralları’na uygun olarak,¹⁶ avukat ücretini karşılayamayacak sanıklar için ülkeler hukuki danışmanlık sistemleri geliştirmelidir. Tutukluluk bağlamındaki hukuki danışmanlık, ister ulusal müdafilik hizmetleri ister özel avukatlar yahut paralegal düzenleri tarafından sağlansın adalete erişimi ve dava idaresini ceza yargılaması süreci için geliştirecektir.

→ Sierra Leone’de Timap for Justice adlı bir stk, paralegallerin hapisanede bulunan tutuklu mahpusları belirlediği bir proje de dahil olmak üzere ceza adaleti alanında çok geniş bir yelpazede programlar yürütmektedir. Tutukluların daha önce kefalet için başvurmadığı ya da sulh ceza hakiminin doğru olmayan bir şekilde kefaleti reddettiği durumlarda paralegaller kefalet sürecini açıklar ve mahpusa kefalet için yeni bir başvuru yapmasında yardımcı olur. Paralegaller ayrıca kefalet için teminat verenleri tespit eder ve rolleri ile yükümlülükleri hakkında onları bilgilendirir. Tutukluların birden fazla dava dosyasının olduğu durumlarda paralegaller dosyayı Timap avukatlarına yönlendirir.

12. *Neumeister v Avusturya*, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 27 Haziran 1968.

13. ‘Brooklyn’de fakir sanıklar için Topluluk Kefalet Fonu oluşturuluyor’, *Huffington Post*, 23 Mart 2015, http://www.huffingtonpost.com/2015/03/17/brooklyn-community-bail-fund_n_6886836.html <erişim tarihi 21 Şubat 2016>.

14. Uluslararası çalışan Dechert LLP, DLA Piper, White & Case LLP hukuk bürolarıyla, Uluslararası Kalkınma için Avukatlar(A4ID) aracılığıyla Ocak 2015’te yapılmış kefalet anketinden edinilmiş bilgi.

15. Hindistan Yüksek Mahkemesi, 2005 tarihli Yazılı Başvuru (Crl.) No. 310, ‘Bhim Singh, Hindistan Birliği & Diğerleri’ne karşı’ başlıklı, 24 Eylül 2014, Endst No. 29613 Gaz. II(17).

16. 20 Aralık 2012’de BM Genel Kurulu tarafından kabul edildi, A/RES/67/187

08

Etkili dosyalama sistemi kurmak

Dosyaların sistemin içinde kaybolmaması için etkili bir dosya yönetim sistemi kurmak çok önemlidir. Yeni gözden geçirilmiş Mahpusların Islahı için Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Kuralları), herhangi bir bireyin hapsedildiği her kurumda standardize edilmiş bir dosyalama sistemi olmasını gerektiriyor.¹⁷ [Dosyalama] uygulanabilir olduğu durumlarda, yargı sürecine dair bilgiler, duruşma tarihlerini ve yasal temsilcisini de içermelidir. Mahpuslara ilişkin dosyalama sistemleri ayrıca, doluluk oranları da dahil olmak üzere hapisane nüfusunun özelliklerine dair eğilimler hakkında güvenilir veri de sağlayarak politika belirleyiciler için kanıtlara dayanan karar alma süreçlerine dayanak oluşturmaktadır.

→ 2013 ve 2014 yılları arasında, Malawi'deki politika üreticiler ve resmi görevliler ile yapılan bir dizi müzakere ile dosyaların duruşma döngüsünde olması konusunda mahkemelere yardım ederek süre sınırlarının geçilmemesini sağlayan yeni dosya klasörleri, yeni kayıtlar(mahkemeler ve hapisaneler için), ve mahkeme günlükleri oluşturuldu.¹⁸

09

Mahkeme uygulamalarında gecikmeleri ve tutuklulukları azaltmak için yenilikler getirmek

Birçok ülkede mahkemeler ceza adaleti taleplerine ayak uydurmakta zorlanmakta ve sanıklar duruşma günü beklerken uzun gecikmeler yaşayabilmektedir. Halbuki mahkemelerin oturumları zamanında yapılabilmesi için birçok yenilikler geliştirilmiştir. Bunlar arasında; savcılar ve hakimlerin hapisanelere düzenli ziyaretlerde bulunup dosyaları incelemesi ve duruşma günü geçmiş mahpusları tespit etmesi, tutukevlerinde oluşturulan gezici mahkemeler ve yeni teknolojinin [segbis gibi ç.n.] kullanımı vardır.

→ Bahamalar'da ülkenin Süratli Adalet girişiminin bir parçası olarak, adli işlerin hızlandırılması ve dosyaların birikmesinin önlenmesi için öngörülen bir görüntülü görüşme sistemi başlatıldı. Sanal sistem; kefalet başvurularının, tutukluluk duruşmalarının, sorgulamaların ve ceza dosyası idarelerinin görüntülü bağlantı veya görüntülü görüşme ile yapılabilmesini sağlıyor.¹⁹

→ Uganda'da Kamu Hizmeti Dairesi Gönüllüleri karakollarda, mahkemelerde ve hapisanelerde çalışarak tutukluları, özellikle sanık suçu kabul ederse hapsedme yerine verilebilecek olan mecburi kamu hizmeti kararları hakkında bilgilendiriyorlar. Gönüllüler ayrıca, sanık ve yerel topluluğun sanığın hapis cezasına hükmedilmeden topluma dönmesi hakkında nasıl bir görüşü olacağı hakkında mahkemeyi bilgilendiriyorlar. Sonuç olarak, mahkemeler uzun tutukluluk sürelerine ihtiyaç duymadan daha hızlı hüküm kurabiliyorlar.²⁰

10

Kadınları ve çocukları tutukluluktan uzaklaştırmak için özel çaba sarf etmek

Birleşmiş Milletler Kadın Mahpuslara Karşı Tutum ve Kadın Failer İçin Hapsedme Dışı Tedbir Kuralları (Bangkok Kuralları), kadınların tutukluluk süresince karşı karşıya kalabileceği istismara dair özel riske dikkat çekerek, kadının güvenliğinin bu süre boyunca sağlanmasına uygun tedbirlerin politika düzeyinde ve uygulamada alınmasını gerektirir.²¹ Kural 58'e göre, mümkün ve uygun olan her durumda kadın failere, yönlendirici tedbirler ve tutukluluk dışı seçenekler gibi, alternatif yöntemlerle yaklaşılmalıdır.

BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye göre bir çocuğun gözaltına alınması, tutuklanması veya hapsedilmesi sadece son çare olarak ve uygun en kısa süre

17. Nelson Mandela Kuralları, Kural 6.

18. CSPRI, Afrika'da Yargılama Adaletini Teşvik Etme Bülteni, 10 Kasım 2015, <http://ppja.org/about-ppja/newsletter-10-toward-better-case-management-in-malawi-toward-decriminalisation-of-petty-offences-in-africa-toward-indicators-for-pre-trial-justice-in-africa/view> <erişim tarihi 21 February 2016>.

19. 'Bahamaların Süratli Adalet girişimi yüksek teknolojiye geçiyor', The Bahamas Weekly, 2 Ekim 2012, http://www.thebahamasweekly.com/publish/bis-news-updates/Bahamas_Swift_Justice_initiative_goes_high-tech24361.shtml <erişim tarihi 21 Şubat 2016>.

20. Penal Reform International, Afrika'da Islah Eğitiminde Mükemmeliyet (EXTRA) Projesi: Ara Değerlendirme, <http://www.penalreform.org/resource/evaluation-excellence-in-training-on-rehabilitation-in-africa/> <21 Şubat 2016>.

21. BM Bangkok Kuralları, Kural 56.

22. BM Bangkok Kuralları, Ön Gözlemler, para 9.

için uygulanmalıdır. Özgürlüklerinden mahrum bırakılmış çocukların çoğunluğu hakkında ceza hükmü verilmemiştir. Bu tarz hapsedilmeler sadece istisnai hal-lerde (çocuğun duruşmada bulunmasını garanti altına almak için gerekli olduğu veya çocuğun kendisine yahut başkalarına derhal gerçekleşebilecek bir tehlike arz ettiği haller) ve sınırlı süre için uygulanmalıdır.

→ Ürdün'de PRI'in desteği ile oluşturulan pilot çocuk karakolu, Kuzey Amman Bölgesi'nde Ocak 2012 ve Ekim 2013 arasındaki dosyaların %70-%90 arasındaki kısmını kolluk seviyesindeyken çözmüştür. Kıyasen, bu karakolun yetki alanı dışındaki sayının %30 olduğu tahmin edilmektedir.²³

→ Sierra Leone'de AdvocAid adlı STÖ, ekonomik olarak özel hukuki hizmetleri karşılayamayacak durumda olan kadınlara, özelleştirilmiş hukuki temsil hizmeti sağlamaktadır. Özel olarak, amacı diğer alternatiflerin (kefalet, uzlaşma vs.) ilk seçenek olarak değerlendirilmesini sağlayarak hapsedilen kadınların sayısını azaltmaya çalışarak olan "Danışman Müdafilik" hizmetini sunmaktalar. Danışman Müdafii'nin görevlerine: sanığın hakları ve seçenekleri hakkında bilgi vermek, suçlamaları açıklamak, kefalet başvurularını tamamlamak ve kefalet duruşmalarında teminat sağlanması için aile bireyleri ile iletişime geçmek örnek olarak verilebilir.²⁴

23. Penal Reform International, *Etki Değerlendirmesi: Ürdün'de çocuk adalet sisteminin reformu(2011-2013)*, 2013, <http://www.penalreform.org/resource/impact-evaluation-reforming-juvenile-justice-system-jordan-20112013/> <erişim tarihi 21 Şubat 2016>.

24. PRI'a sağlanmış bilgi. Daha fazlası için, bkz. <http://advocaidsl.org/access-to-justice/> <erişim tarihi 21 Şubat 2016>.

Penal Reform International

E-Posta: info@penalreform.org

Twitter: @PenalReformInt

www.penalreform.org

© Penal Reform International 2016

PRI uluslararası hukuk büroları Dechert LLP, DLA Piper ve White & Case LLP'ye, kefaletin küresel anlamda kullanımı anketimize, ki bu anket okumuş olduğunuz 10 Adımlık Plan'a ilham vermiştir, cevap verdikleri ve Uluslararası Kalkınma için Avukatlar (A4ID) örgütüne de onların yardımına aracılık ettiği için teşekkür eder.

Bu yayının Birleşik Krallık Hükümetinin maddi desteği ile oluşturulmuştur. Bu belgenin içeriğinin tek sorumlusu Penal Reform International'dır ve hiçbir durumda Birleşik Krallık Hükümeti'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

Bu yayının kısmen veya tamamen düzenlenmesi, özetlenmesi, çoğaltılması ve tercüme edilmesi serbesttir, ancak satılamaz ve ticari amaçlarla kullanılamaz. Bu yayının metninde yapılacak her türlü değişiklik Penal Reform International'ın onayına tabidir. Penal Reform International'a ve bu yayına gereği gibi atıfta bulunulmalıdır. Sorular publications@penalreform.org adresine gönderilebilir.

Penal Reform International (Uluslararası Ceza Reformu, PRI) dünya çapında ceza adaleti problemleri hakkındaki sorunlara adil, etkili, orantılı cevaplar geliştiren ve öneren bağımsız bir sivil toplum örgütüdür. Şu anda Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da, Sahra-altı Afrika'da, Orta Asya'da ve Güney Kafkasya'da devam eden programlarımız var, diğer bölgelerde ortaklarımızla birlikte çalışıyoruz.

CİSST
CEZA İNFAZ SİSTEMİNDE SİVİL TOPLUM DERNEĞİ
CIVIL SOCIETY IN THE PENAL SYSTEM

Tayfun Koç tarafından CİSST için yapılan dizgi ve düzenleme, Alex Valy tarafından PRI için yapılan orijinal İngilizce versiyondan alınmıştır.

Bu çeviri Ata Mert Binicioğlu tarafından Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği (CİSST) ve Türkiye Hapishane Çalışmaları Merkezi (TCPS) için yapılmıştır. Orijinal İngilizce metin 2016 yılında Birleşik Krallık Hükümeti'nin finansal desteği ile PRI tarafından basılmıştır. Penal Reform International, çevirinin içeriği ve kalitesine dair sorumluluk taşımamaktadır.

TCPS
TÜRKİYE HAPİSHANE ÇALIŞMALARI MERKEZİ
TURKEY'S CENTER FOR PRISON STUDIES

Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği, Türkiye hapishaneleri ile özel olarak ilgilenen hak temelli bir sivil toplum örgütüne duyulan acil ihtiyaç üzerine 2006'da kuruldu. Ceza infaz sistemindeki insan hakları ihlalleri üzerine süregelen tartışmalar, gerekli ve efektif reformları belirlemek için sivil toplumun tam dahililiyeti ve katkısının gerekli olduğunu açıkça ortaya koymuştur. CİSST, mahpus hakları ile hapishane koşullarını iyileştirmek ve iletirmek adına kamu ve sivil toplumun çalışmalarını arasında köprü kurarak bu görevi yerine getirmeye çalışıyor. Ayrıca özel ihtiyacı olan çok sayıda mahpus grubunun haklarının korunması ve güçlendirilmesini amaçlıyor.

CİSST'in temel hedefi, Türkiye hapishanelerinin uluslararası standartlara ve insan onuruna uygun hale gelmesi için sivil toplumu mobilize etmek; kurumların ve işleyişin şeffaf hale gelmesini ve sivil toplumun katkılarının güçlenmesini sağlamaktır.

Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği

Adres: Katip Mustafa Çelebi Mahallesi, Billurcu Sokak, No:5 D:2 Beyoğlu / İstanbul
Telefon: 0212 293 69 82 | web: www.tcps.org.tr | e-posta: info@tcps.org.tr